

Αριθμός 2805/1997
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Ε

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του την 4 Ιουνίου 1997 με την εξής σύνθεση : Μ. Δεκλερής, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Ε' Τμήματος, Ι. Μαρή, Σ. Ρίζος, Σύμβουλοι, Μ. Καραμανώφ, Δ. Αλεξανδρής, Πάρεδροι. Γραμματέας η Γ. Σακελλαρίου, Γραμματέας του Ε' Τμήματος.

Δ ι ά να δικάσει την από 13 Δεκεμβρίου 1996 αίτηση :

τ ο υ Γεωργίου Σουρλάγκα, κατοίκου Μυκόνου, ο οποίος παρέστη με το δικηγόρο Γεώργιο Στεφανάκη (Α.Μ. 4198), που τον διόρισε με πληρεξούσιο,

κ α τ ά του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων έργων, ο οποίος παρέστη με την Β. Δούσκα, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

κ α ι κατά της παρεμβαιούσης Δημοσίας Επιχειρήσεως Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Χαλκοκονδύλη αρ. 30, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Χαράλαμπο Παν. Συνοδινό (Α.Μ. 13863), που τον διόρισε με πληρεξούσιο και ο οποίος διορίζει στο ακροατήριο τη δικηγόρο Π. Σιούτη (Α.Μ. 8698), με την οποία συμπαρίστανται.

Με την αίτηση αυτή ο αιτών ζητεί να ακυρωθεί η υπ' αριθ. 80510/4978/2.10.1995 απόφαση του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων έργων.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της Εισηγήτριας, Συμβούλου Ι. Μαρή.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο του αιτούντος, ο οποίος ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση, τους πληρεξούσιους της παρεμβαιούσης Επιχειρήσεως και την αντιπρόσωπο του Υπουργού, που ζήτησαν την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του Δικαστηρίου.

Ε ί δ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

κ α ι ε κ έ φ θ η κ α τ ά τ ο ν νό μ ο

1. Επειδή διά της υπό κρίσιν αιτήσεως, διά την οποίαν κατετέθησαν τα νόμιμα τέλη και το παράβολον (γραμμάτια υπ' αριθ. 5845413-4/1996 της Δ.Ο.Υ. Δικαστικών Εισπραξεων Αθηνών και υπ' αριθ. 2910128 και 6644345/1996 ειδικά γραμμάτια παραβόλου) ζητείται παραδεκτώς υπό του αιτούντος, κατοίκου Μυκόνου, η ακύρωσις της υπ' αριθ. 80510/4978/2.10.1995 αποφάσεως του Γενικού Διευθυντού Περιβάλλοντος της Διευθύνσεως Χωροταξίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με θέμα και τίτλον "Χωροθέτηση της εναέριας

γραμμής μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως για την σύνδεση των νησιών Άνδρου, Τήνου, Μυκόνου και Σύρου του νομού Κυκλάδων με το Εθνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα μέσω Ευβοίας, καθώς και των απαραίτητων προς τούτο υποσταθμών και τερματικών Υ/Β καλωδίων". Εις την δίκην παρεμβαίνει μετά προφανούς εννόμου συμφέροντος η "Δημοσία Επιχείρησης Ηλεκτρισμού".

2. Επειδή, εν προκειμένω, ως προκύπτει εκ της προσβαλλομένης αποφάσεως, των συνοδευόντων αυτήν τοπογραφικών διαγραμμάτων και των λοιπών στοιχείων του φακέλλου, διά της προσβαλλομένης ρυθμίσεως εγένετο χωροθέτησις της εναερίας γραμμής μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως διά την σύνδεσιν των νήσων Άνδρου, Τήνου, Μυκόνου και Σύρου του Νομού Κυκλάδων μετά του Εθνικού Διασυνδεδεμένου Συστήματος μέσω Ευβοίας, καθώς και των απαραίτητων προς τούτο υποσταθμών και υποβρυχίων καλωδίων. Ειδικότερον η εναερία γραμμή μεταφοράς του ηλεκτρικού ρεύματος υψηλής τάσεως είναι βαρέως τύπου, απλού κυκλώματος και οδεύει επί μεταλλικών δικτυωτών πύργων διά πυλώνων ή δι' ιστών. Η γραμμή αυτή, ποντιζομένη κατά πάσαν θαλασσίαν διέλευσίν της, εκκινά εκ του υποσταθμού Αλιβερίου οδεύει δε μέχρι του υποσταθμού Καρύστου (επί μήκους 53,19 km), εκείθεν δε προς την νήσον Άνδρον (επί μήκους 19,8 km και +37 km), εκ της νήσου Άνδρου προς την νήσον Τήνον (επί μήκους 18 km) εκ της νήσου Τήνου προς την νήσον Μύκονον

(επί μήκους 12 km + 8 km) και εκ της νήσου Τήνου προς την νήσον Σύρον (επί μήκους 3 km + 8 km), ένθα οδεύει από του άκρου αυτής "Όρμος Κοράκι" μέχρι του τέρματος αυτής επί της κτηματικής περιοχής της Κοινότητος Πάγου.

3. Επειδή εκ του συνδυασμού των άρθρων 24 και 106 του Συντάγματος, των άρθρων 2 και 130P της Συνθήκης του Maastricht κυρωθείσης διά του Ν. 2077/1992, ερμηνευομένων υπό το φως των διατάξεων της Agenda '21, προκύπτει ο θεμελιώδης κανών της βιωσίμου αναπτύξεως. Κατά τον κανόνα τούτον πάσα δημοσία πολιτική, γενική ή ειδική, και πάσα διοικητική ή τεχνική παρέμβασις του κράτους εις το ανθρωπογενές και εις το φυσικόν περιβάλλον δέον να έχη ενσωματώσει τα προσήκοντα κριτήρια προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος εκ των οποίων και δέον να διέπεται κατά πρώτον λόγον, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της προλήψεως της βλάβης του περιβάλλοντος, η δε διά των κριτηρίων τούτων παρεχομένη προστασία να είναι πλήρης και αποτελεσματική. Η τήρησις του ανωτέρω θεμελιώδους κανόνος είναι ευθύνη του δικαστού. Εξ άλλου, ο ανωτέρω θεμελιώδης κανών ισχύει και διά τα πάσης φύσεως τεχνικά έργα, εκτελούμενα υπό του κράτους ή του δημοσίου εν γένει τομέως, εις τρόπον ώστε να είναι επιτρεπτά όχι απλώς τα τεχνικώς εφικτά, ενδεχομένως δε και οικονομικώς συμφέροντα έργα, αλλά μόνον τα εξ αυτών βιώσιμα, ήτοι μόνον εκείνα που είναι φιλικά προς το περιβάλλον εν τη εννοία ότι δύνανται να συνυπάρξουν με αυτό χωρίς να το βλάπτουν βραχυπροθέσμως ή μακροπροθέσμως.

4. Επειδή εκ του συνδυασμού των ανωτέρω σκέψεων έπεται ότι η κρίσις περί της βιωσιμότητος τεχνικών έργων και παρεμβάσεων του κράτους και του δημοσίου εν γένει τομέως, αμέσως συναπτομένη προς την αποτελεσματικήν προληπτικήν προστασίαν του περιβάλλοντος, έχει νομικόν χαρακτήρα και υπόκειται εις τον πλήρη έλεγchon του ακυρωτικού δικαστού, αποφαινομένου επί τη βάσει των οικείων διατάξεων και των πορισμάτων της επιστήμης, πλείστα των οποίων έχουν εκλαϊκευθή και ενσωματωθή εις τας λεπτομερείς διατάξεις της Agenda '21, αποτελούσης, κατά προορισμόν, σπουδαίον ερμηνευτικόν βοήθημα του δικαστού κατά την παροχήν της εννόμου προστασίας. Οίκοθεν δε νοείται ότι η εκτίμησις της βιωσιμότητος τεχνικών

έργων που εντάσσονται εις μείζονα προγράμματα, ως είναι ιδίως τα ενεργειακά, δέον να γίνεται με μακροπρόθεσμον προοπτικήν και συνολικήν πρόγνωσην και αξιολόγησιν των επιπτώσεών των εις το περιβάλλον, όχι δε με στενά οικονομικά ή τεχνικά κριτήρια. Πάντως, όμως, προέχουσιν σημασίαν εις την τοιαύτην μακροπρόθεσμον και συνολικήν εκτίμησιν της βιωσιμότητος τεχνικού έργου έχει η φύσις του οικοσυστήματος εις το οποίον σχεδιάζεται η εκτέλεσις του έργου και δη αν τούτο είναι ή μη ευπαθές, αν δηλαδή αποσταθεροποιείται ευκόλως. Διότι, κατά τα παγίως κριθέντα, εις τα ευπαθή οικοσυστήματα ισχύει ο απαράβατος κανών της υποχρεωτικής ήπιας διαχειρίσεως αυτών, ήτις είναι η μόνη συμβατή προς την ευαίσθητον φύσιν των και τον εύθραυστον χαρακτήρα των ισορροπιών των (βλ. ΣΤΕ). Κατά συνέπειαν, εις τα ευπαθή οικοσυστήματα μόνον ήπια τεχνικά έργα και παρεμβάσεις δύνανται να χαρακτηρισθούν ως βιώσιμα και επιτρεπτά, τούτο δε ισχύει και διά τα ενεργειακά έργα. Η τοιαύτη προστασία των ευπαθών οικοσυστημάτων πηγάζει ευθέως εκ του άρθρου 24 του Συντάγματος, ερμηνευομένου κατά τα προεκτεθέντα, και ευθέως επίσης παρέχεται υπό του ακυρωτικού δικαστού.

5. Επειδή, μεταξύ των ευπαθών οικοσυστημάτων περιλαμβάνονται και αι ακαί και αι μικραί νήσοι. Αι τελευταίαι χαρακτηρίζονται ιδίως από την προέχουσαν ιδιότητά των ως απομονωμένων οικοσυστημάτων με ηυξημένην ή μοναδικήν βιοποικιλότητα, μέγα ανάπτυγμα ακτών εν σχέσει προς την έκτασίν των, την συναφή εξάρτησιν εκ του θαλασσίου περιβάλλοντος και στενώς συνδεδεμένα τα εν αυταίς ανθρωπογενή συστήματα (δημογραφικόν, πολιτιστικόν, κοινωνικοοικονομικόν κ.λπ.) προς άλλα και προς την περιωρισμένην φυσικήν των βάσιν, εις τρόπον ώστε να αποτελούν "μικροκόσμους" με αυτοτέλειαν και ενότητα αλλά και προδήλως εύθραυστον ισορροπίαν. Την αυτήν ευπάθειαν εμφανίζει και το έτερον, μεγίστης αισθητικής αξίας, χαρακτηριστικόν των μικρών νήσων που είναι η ενότης και η λιτή συμμετρία του φυσικού των τοπίου. χνεκα της τοιαύτης ευπαθείας των, αι μικραί νήσοι αποσταθεροποιούνται ευκόλως από εξωγενείς παρεμβάσεις, η δε ανάγκη προστασίας και επιβιώσεώς των αποτελεί φροντίδα και αυτού έτι του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος. Ούτω, αι διατάξεις της Agenda '21 διά την βιώσιμον ανάπτυξιν των μικρών νήσων (Κεφ. 6 φ. 17.124 επ.) αναχωρούν, από την διαπίστωσην ότι αιταί είναι "οικολογικώς ευπαθείς και τρωταί" και έχουν "περιωρισμένης επιλογάς αναπτύξεως", η οποία δέον να συνδυάζεται με την διατήρησιν της βιοποικιλότητός των και την βελτίωσιν της ποιότητος ζωής των κατοίκων των (φ. 17.128). Αι μικραί νήσοι πρέπει να προσδιορίσουν και να παρακολουθούν την φέρουσαν ικανότητά των (φ. 17.129) και να καταρτίζουν μακροπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα σχέδια βιώσιμου αναπτύξεως@τα οποία να δίδουν έμφασιν εις την πολλαπλήν χρήσιν των εγχωρίων πόρων των και να ενσωματώνουν την προστασίαν του περιβάλλοντος εις τον οικονομικόν σχεδιασμόν. Οφείλουν, ιδίως, να καθορίσουν το μέτρον διατηρήσεως της βιοποικιλότητός των, να αναθεωρήσουν τας μη βιώσιμους πρακτικάς, να προαγάγουν την περιβαλλοντικώς υγιά τεχνολογίαν διά την βιώσιμον ανάπτυξιν των και να αποκλείσουν τας τεχνολογίας εκείνας που δημιουργούν απειλήν διά το οικοσύστημά των (φ. 17.129). Σημειωτέον ότι, πέραν των γενικών αυτών ορισμών της Agenda '21, σειρά προγραμμάτων του Ο.Η.Ε. αφορά εις τα ειδικότερα προβλήματα της βιώσιμου αναπτύξεως των μικρών νήσων (βλ. Διακήρυξιν Διεθνούς Διασκέψεως Barbados 1994, Πρόγραμμα INSULA κ.λπ.).

6. Επειδή εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι κρίσιμον σημασίαν διά την βιωσιμότητα των μικρών νήσων ως απομονωμένων ευπαθών οικοσυστημάτων έχει ο σεβασμός των ορίων της φερούσης ικανότητας αυτών. Τα όρια ταύτα είναι τα τοπικά και αντικειμενικά, υπό την έννοιαν ότι δεν εκτείνονται ούτε εξαρτώνται από υποκειμενικές εκτιμήσεις και ούτε εξουδετερούνται με τεχνικά έργα, αλλ' η αγνόησις ή υπέρβασις αυτών συνεπάγεται, βραχυπροθέσμως ή μακροπροθέσμως, την αποσταθεροποίησιν και αποδιοργάνωσιν του οικοσυστήματος. Εις τα αντικειμενικά όρια της φερούσης ικανότητος των μικρών νήσων ανήκουν ιδίως αι οικείαι πηγαί ενεργείας, αι οποίαι πρέπει να παραμένουν κατά βάσιν τοπικά και φιλικά προς το περιβάλλον. Τοιουτοτρόπως το ενεργειακόν σύστημα της μικράς νήσου καθίσταται ο ασφαλής οδηγός διά τον καθορισμόν της φύσεως και του επιτρεπτού βαθμού της βιώσιμου αναπτύξεως αυτής. Αι μικραί νήσοι ανέχονται μόνον ήπιον ενεργειακόν σύστημα και μόνον τούτο διασφαλίζει την βιωσιμότητά των. Το ήπιον δε ενεργειακόν σύστημα είναι πάντοτε τοπικόν, χαμηλής έως μεσαίας τάσεως και τεχνολογίας φιλικής προς το περιβάλλον. Μάλιστα, διά τον λόγον αυτόν, αι μικραί νήσοι είναι το κατ' εξοχήν προσφερόμενον πεδίον εφαρμογής μεθόδων παραγωγής ενεργείας εξ ανανεωσίμων πηγών του φυσικού περιβάλλοντος, ως είναι η ηλιακή, αιολική κ.λπ. ενέργεια, τα φωτοβολταϊκά συστήματα κ.λπ. αι οποίαι προάγονται ήδη συστηματικώς διά προγραμμάτων του Ο.Η.Ε. και της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (βλ. Διακήρυξιν Μαδρίτης 1994, Συμφωνία Αθηνών 1995, Πρόγραμμα ALTENER κ.λπ.). Εντεύθεν έπεται ότι το ήπιον και βιώσιμον ενεργειακόν σύστημα μικράς νήσου δεν προσδιορίζεται απλώς και μόνον επί τη βάσει της προβλεπομένης ζητήσεως ενεργείας και των τεχνικών δυνατοτήτων, αλλ' αντιστρόφως, πρέπει να συνιστά το απαραίτατον όριον της ζητήσεως, η οποία δέον να προσαρμόζεται προς τας δυνατότητας του τοπικού δικτύου με συμπληρωματικές μεθόδους και πρακτικές διατηρήσεως και εξοικονομήσεως ενεργείας . . . Υπό την έννοιαν αυτήν ήπιον και βιώσιμον ηλεκτρικόν δίκτυον μικράς νήσου δεν δύναται ποτέ να είναι μείζον δίκτυον υψηλής τάσεως. Διότι τούτο, βιάζον την μικράν νήσον εις τάξιν απλής προεκτάσεως της ξηράς, αποτελεί, καθ' εαυτό, υποδομήν αγρίας αναπτύξεως καταστρατηγούσαν τα όρια της φερούσης ικανότητος του αντιστοίχου οικοσυστήματος και συνεπαγομένην τελικώς την αποδιάρθρωσιν του νησιωτικού "μικροκόσμου". Τοιουτοτρόπως, μείζον ηλεκτρικόν δίκτυον υψηλής τάσεως αποτελεί, προκειμένου περί μικράς νήσου, μη περιβαλλοντικώς υγιά τεχνολογίαν, διότι αντιστρατεύεται και βλάπτει την βιωσιμότητα της νήσου, ως ιδιαίτερου και αυτοτελούς οικοσυστήματος. Το ζήτημα δε τούτο απτόμενον ευθέως της βιωσιμότητος των μικρών νήσων είναι προεχόντως νομικόν και η από της απόψεως ταύτης προστασία των νήσων τούτων, ως ουσιωδών στοιχείων του ελληνικού φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, αποτελεί θέμα ευθείας εφαρμογής των ειρημένων συνταγματικών διατάξεων υπό του δικαστού.

7. Επειδή πέραν των ανωτέρω γενικώς ισχυόντων διά πάσαν μικράν νήσον, η προστασία των μικρών νήσων των Κυκλάδων εις ας αφορά η προσβαλλομένη απόφασις, επιβάλλεται και διότι αύται ανήκουν εις το πολιτιστικόν κεφάλαιον του τόπου. Μικραί νήσοι ως η Άνδρος, Τήνος, Μύκονος και Σύρος, δεν είναι μόνον ευπαθή οικοσυστήματα, αλλά και σεβάσμιαι εστίαι εθνικού πολιτισμού χιλιετηρίδων με μοναδικάς ιδιαιτερότητας που πρέπει να διαφυλαχθούν. Η βιώσιμος ανάπτυξις των είναι επιτρεπτή μόνον ως λεπτή ισόρροπος και ολοκληρωμένη διαδικασία διατηρήσεως των ιδιαιτέρων αυτών πολιτιστικών χαρακτηριστικών των. Η ένταξις των εις μείζον ηλεκτρικόν δίκτυον υψηλής τάσεως ενθαρρύνουσα, κατά τα προεκτεθέντα,

την ασύδοτον ισοπεδωτικήν μεγέθυνσιν, εις την οποίαν έχουν ήδη εκτεθή, κυρίως υπό την πίεσιν αγρίου τουρισμού και αλογίστου οικιστικής εξαπλώσεως, είναι άμεσος απειλή αλλοιώσεως των πολιτιστικών αυτών χαρακτηριστικών και του παραδοσιακού κυκλαδικού περιβάλλοντος. Πέραν του μείζονος τούτου ζητήματος, καθ' εαυτήν η εγκατάστασις του ηλεκτρικού δικτύου υψηλής τάσεως διά της κατασκευής πυλώνων, συνιστά και βάνουσον προσβολήν του κυκλαδικού τοπίου που διακρίνεται διά την λιτήν συμμετρίαν του και την υψηλήν αισθητικήν του αξίαν, αλληλένδετον με τα ιδιαίτερα πολιτιστικά στοιχεία των Κυκλάδων και εξ' ίσου προστατευτέαν δυνάμει του άρθρου 24 του Συντάγματος.

8. Επειδή, κατά ταύτα, η διά της προσβαλλομένης αποφάσεως χωροθέτησις του περιου πρόκειται τεχνικού έργου εις τας νήσους Άνδρον, Τήνον, Μύκονον και Σύρον, αντίκειται κατά βάσιν και ευθέως εις την υπό του Συντάγματος (άρθρον 24) προστατευομένην βιωσιμότητα των εις ας τούτο αφορά μικρών νήσων των Κυκλάδων η προσβαλλομένη απόφασις περί χωροθέτησεως του έργου τούτου είναι εκ του θεμελιώδους τούτου λόγου, ακυρωτέα εξ ολοκλήρου, κατά παραδοχήν του προτεινομένου σχετικού λόγου ακυρώσεως, παρελκούσης της ερεύνης των λοιπών λόγων της αιτήσεως.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Δέχεται την υπό κρίσιν αίτησιν.

Ακυροί εξ ολοκλήρου την υπ' αριθ. 80510/4978/2.10.1995 απόφασιν του Γενικού Διευθυντού Περιβάλλοντος της Διευθύνσεως Χωροταξίας του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Απορρίπτει την παρέμβασιν.

Διατάσσει την απόδοσιν του παραβόλου.

Επιβάλλει εις βάρος του Δημοσίου και της παρεμβαινούσης Δ.Ε.Η., συμμέτρως, την δικαστικήν δαπάνην του αιτούντος εκ δραχμών είκοσι οκτώ χιλιάδων (28.000).

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 30 Ιουνίου 1997

Ο Πρόεδρος του Ε' Τμήματος

Η Γραμματέας του Ε' Τμήματος

Μ. Δεκλερής

Γ. Σακελλαρίου

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 7ης Ιουλίου 1997.

Ο Πρόεδρος του Ε' Τμήματος

Ο Γραμματέας

Μ. Δεκλερής

Β. Μαντζουράνης